

Ustroj državne vlasti u Republici Hrvatskoj

Hodak, Andreja

Undergraduate thesis / Završni rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic "Nikola Tesla" in Gospić / Veleučilište "Nikola Tesla" u Gospiću**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:107:059755>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-29**

Repository / Repozitorij:

[Polytechnic Nikola Tesla in Gospić - Undergraduate thesis repository](#)

VELEUČILIŠTE „NIKOLA TESLA“ U GOSPIĆU

Andreja Hodak

Ustroj državne vlasti u Republici Hrvatskoj

Završni rad

Gospić, 2015.

VELEUČILIŠTE „NIKOLA TESLA“ U GOSPIĆU

Upravni odjel

Stručni upravni studij

Ustroj državne vlasti u Republici Hrvatskoj

Završni rad

MENTOR:

Dr. sc. Mirko Klarić, prof.

STUDENT:

Andreja Hodak

MBS: 2963000301/11

Gospić, studeni 2015.

Veleučilište „Nikola Tesla“ u Gospiću

Upravni odjel

Gospić, 18. 11. 2015.

ZADATAK

za završni rad

Pristupnici Andreji Hodak, MBS: 296300031/11,

studentici stručnog upravnog studija na Veleučilištu „Nikola Tesla“ u Gospiću izdaje se tema završnog rada pod nazivom:

Ustroj državne vlasti u Republici Hrvatskoj

Sadržaj zadatka :

Student treba izraditi zadatak kojim će opisati ustroj izvršne vlasti u Republici Hrvatskoj. U radu treba poći od načela trodiobe vlasti u Republici Hrvatskoj, te prezentirati u kojem je međuodnosu izvršna vlast prema zakonodavnoj i sudbenoj vlasti.

Završni rad izraditi sukladno odredbama Pravilnika o završnom radu Veleučilišta „Nikola Tesla“ u Gospiću.

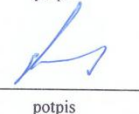
Mentor: Izv. prof. dr. sc. Mirko Klarić,
(ime i prezime)

zadano: 02. 11. 2015.,
(nadnevak)

potpis

Pročelnik odjela: DR. SC. ALEKSANDAR SEBONIK, V. PR.
(ime i prezime)

predati do: 30.11.2015.,
(nadnevak)

potpis

Student: Andreja Hodak, primila zadatak:
(ime i prezime)

18.11.2015.
(nadnevak)

potpis

Dostavlja se:

- mentoru
- pristupniku

IZJAVA

Izjavljujem da sam završni rad pod naslovom „**Ustroj državne vlasti u Republici Hrvatskoj**“ izradila samostalno pod nadzorom i uz stručnu pomoć mentora Izv. prof. dr. sc. Mirko Klarić.

Ime i prezime

Andreja Hecak

(potpis studenta)

Sažetak

Cilj ovog rada je analizirati ustroj državne vlasti u Republici Hrvatskoj. Vlast je formirana u obliku trodiobe vlasti koja se sastoji od svojih zakonodavnih, izvršnih i sudbenih tijela. Rad se sastoji od šest poglavlja.

Prvo poglavlje je uvodno gdje se čitatelja upoznaje sa samom tematikom rada. Drugo poglavlje prikazuje i definira trodiobu vlasti te prikazuje glavne značajke ovakvog državnog ustroja. Treće poglavlje govori o zakonodavnoj vlasti u RH, tko provodi tu vlast i na koji način. Četvrto poglavlje analizira izvršnu vlast, na koji način se ona izabire i koje su njezine ovlasti. Peto poglavlje prikazuje sudbenu vlast, predstavlja nositelje sudbene vlasti i njihove zadatke i ciljeve. Šesto poglavlje je posljednje poglavlje gdje se donose konačni zaključci o cijelom radu.

Ključne riječi: izvršna vlast, sud, Ustav RH, zakonodavstvo

SADRŽAJ:

1. Uvod.....	3
2. Trodioba vlasti u Republici Hrvatskoj	4
3. Zakonodavna vlast	8
3.1. Ustroj i funkcija Sabora	8
3.2. Nadležnost Sabora.....	9
3.3. Biranje zastupnika.....	10
3.4. Pučki pravobranitelj	11
4. Izvršna vlast	13
4.1. Predsjednik Republike Hrvatske	13
4.2. Vlada Republike Hrvatske	16
4.3. Državna uprava	17
4.4. Tijela lokalne uprave i samouprave	18
4.5. Grad Zagreb	20
5. Sudbena vlast	22
5.1. Ustavni sud Republike Hrvatske.....	24
5.1.1. <i>Odabir ustavnih sudaca</i>	25
5.1.2. <i>Imunitet ustavnih sudaca</i>	26
5.2. Vrhovni sud.....	27
5.3. Županijski sud.....	28
5.4. Općinski sud.....	29
5.5. Državno odvjetništvo Republike Hrvatske	29
6. Zaključak.....	Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.
Literatura.....	32
Popis slika	34

1. Uvod

Dioba vlasti primjer je uske isprepletenosti institucijskih i organizacijskih elemenata države. Nastala kao organizacijska mjera u političkoj namjeri ograničiti državnu vlast, dioba vlasti imala je od početka udjela u karizmatičkoj ideji slobode i jednakosti, jednog od dvaju žarišta demokratske institucionalizacije države u reformama i revolucijama tijekom 19. stoljeća. Diobom vlasti zovemo takav normativno određeni odnos između nositelja državnih funkcija koji omogućuju njihovo međusobno suprotstavljanje kao normalni oblik njihova djelovanja.

„Država je organizacija u kojoj određeni ljudi drže vlast, tj. imaju mogućnost provesti svoju volju i protiv svakog mogućeg otpora, budući da raspoložu monopolom organizirane fizičke sile na državnom području (Pusić, 2007).

U Republici Hrvatskoj državna vlast je organizirana u obliku trodiobne vlasti. Što znači da su glavni nositelji državnih funkcija podijeljeni na zakonodavnu vlast, izvršnu vlast i sudbenu vlast.

Detaljno ću analizirati i objasniti svaki od elemenata trodiobne vlasti Republike Hrvatske.

2. Trodioba vlasti u Republici Hrvatskoj

Načelo diobe vlasti temeljno je načelo razrađeno unutar ustavnopravne i političke teorije i prihvaćeno u suvremenom demokratskom ustavu, o ustroju odnosa između državnih tijela koja obavljaju zakonodavne, izvršne i sudbene ovlasti. Polazeći od načela diobe vlasti, u suvremenim ustavima oblikovana su dva osnovna ustroja državne vlasti (Šutić, 2011):

1. sustav predsjedničke vlade;
2. sustav parlamentarne vlade.

Promatrajući današnje funkcioniranje zakonodavnih skupština, izvršno-upravnog sustava i sistema sudova u državama razvijenih zemalja, stječe se dojam da se radi više o diobi rada među njima nego o diobi vlasti (Šutić, 2011). Ukoliko je ta strana institucije diobe vlasti, ostvarivanje cilja djelotvornosti diobom rada među specijaliziranim nosiocima, i bila prisutna od nastajanja čitave koncepcije kao latentna ili recesivna, ona se danas sve više manifestira i postaje dominantna.

Uloge nositelja glavnih državnih funkcija u toj su se mjeri diferencirale, njihova struktura postala tako specifična, a osoblje u njima toliko specijaliziralo da je teško zamisliti kako bi jedna mogla preuzeti poslove druge sve da i nema zabrane sadržane u načelu diobe vlasti.

Parlamenti su postali arene u kojima se sučeljavaju različiti pa i suprotni interesi koji u društvu postoje. U njima, po pretpostavci, svi interesi mogu načelno doći do riječi i suprotstavljati se jedan drugome prema utvrđenim postupcima. U tom smislu predstavnička tijela su mogućnost za društveno aktivna nezadovoljstva, u njima se raspravlja i glasuje. Parlament možemo smatrati i alarmnim uređajem koji se aktivira kada se u političkom sustavu pojavi opasnost samovlasti, kada ambiciozni pojedinci krenu ostvarivati svoje ciljeve, svoju misiju i tako društvu nametati svoje osobne stavove (Šutić, 2011).

Izvršna vlast s razgranatim upravnim sustavom je organizacija posve druge vrste. Ona raspolaže državnim monopolom organizirane fizičke sile i sklona je u najdemokratskijem uređenju zadržati svoj stav bez obzira na društvene potrebe i mišljenja. Tradicionalno težište djelovanja države, zaštita unutarnje i vanjske sigurnosti države, domena je izvršne vlasti, njezina policijskog i vojnog aparata. Ukoliko se to težište u najnovije vrijeme i premješta na zadaće regulacije ključnih

društvenih tokova, osobito u gospodarstvu, i na osiguranje kontinuiranog obavljanja javnih službi, to ne znači da je obrana države postala neaktualna, a vojska i policija nemoćna (Šutić, 2011).

Sudstvo se sastoji od tijela kojima je svrha ostvarivanje vladajućeg normativnog, u prvom redu pravnog sustava u društvu. Institucije i nisu drugo nego suma normi, pa to vrijedi i za institucije države. U tom smislu je svaka država pravna država, jer bez pravnih normi ne bi mogla opstati kao institucija, već jedino kao vladavina jednog čovjeka. Međutim, izraz *pravna država* obično se upotrebljava u užem smislu, za uređenje u kojem je vlast stegnuta pravom, u kojem može samo ono na što je pravnim propisom izričito ovlaštena. Sudstvo je samom svojom ulogom orijentirano na takvo shvaćanje države. Pored toga, ono kroz svoju praksu postaje svjesno raskoraka između postojećih normi i stvarnosti, pa stoga kritično i prema normama.

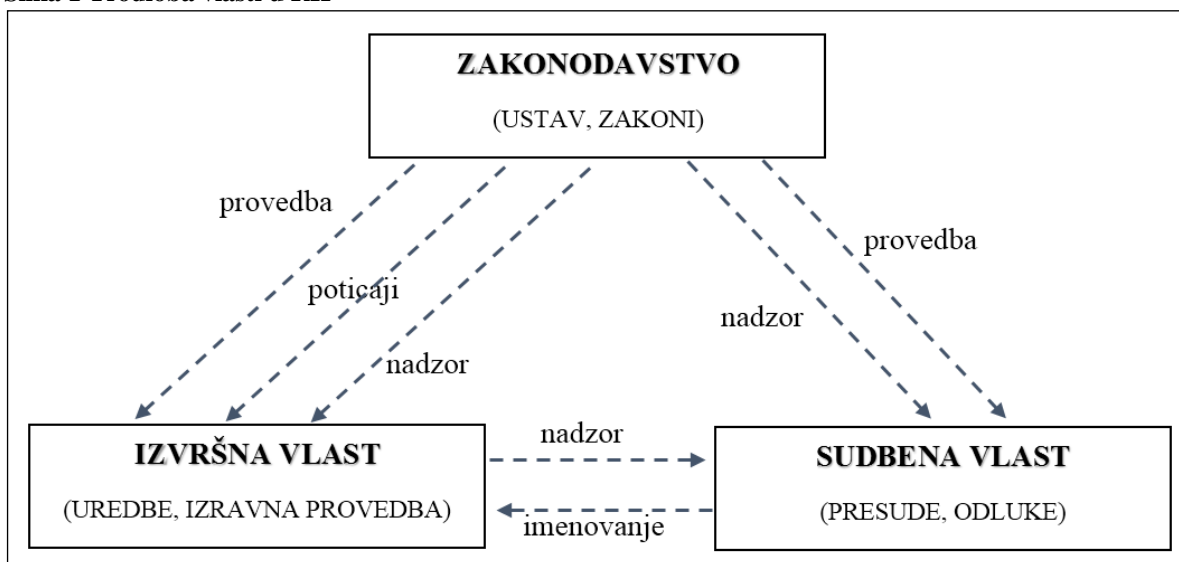
Ustrojstvo državne vlasti Republike Hrvatske temelji se na načelu diobe vlasti, točnije trodiobi vlasti, pa je tako podijeljena na (Pusić, 2007):

1. zakonodavnu vlast – Hrvatski Sabor;
2. izvršnu vlast – Vlada Republike Hrvatske, predsjednik države, lokalna uprava i samouprava;
3. sudbenu vlast – Ustavni sud, Državno odvjetništvo, ostali sudovi.

Dioba vlasti u RH definirana je Ustavom Republike Hrvatske koji u članku broj 4 propisuje sljedeće: U Republici Hrvatskoj državna je vlast ustrojena na načelu diobe vlasti na zakonodavnu, izvršnu i sudbenu (Pusić, 2007).

Hrvatski Ustav je prihvaća sustav parlamentarne vlade u njegovoj polupredsjedničkoj varijanti, prihvaća i institucionalno razrađuje unaprijed razmotrenu drugu osnovnu koncepciju načela diobe vlasti, dotično diobe shvaćene kao ograničenje vlasti.

Slika 1 Trodioba vlasti u RH

Izvor: Pusić, E. (2007) *Država i državna uprava, Suvremena javna uprava, Zagreb, 2007., str. 42.*

Stvarni cilj načela trodiobe vlasti jest ograničavanje vlasti, a nije mehanička podjela sukladno načelu državnog suvereniteta jedne državne vlasti na tri razdvojena dijela. U skladu s time ustavo i stvarno ustrojstvo određene države, u ovom slučaju Republike Hrvatske, to više primjenjuje načelo diobe vlasti što je unutar njega potpunije izraženo, kroz međusobne ovlasti, ograničenje svih temeljnih državnih tijela, odnosno vlasti.

Članak 3. Ustava Republike Hrvatske (NN 05/14) kojim su kao opće načelo pravnog uređivanja odnosa u državi, utvrđene najviše vrednote ustavnog poretka, između takvih vrednota spominje i vladavinu prava.

Pojam vladavine prava objedinjava u sebi niz političkih načela ustavne vladavine, od kojih su najvažnija sljedeća tri (Vrban, 2003):

1. Svi nositelji funkcija vlasti podvrgnuti su ograničenjima uspostavljenim pravnim poretkom u državi, što znači da se i nositelji najviše vlasti moraju pridržavati Ustava i zakona.
2. Oni svoje dužnosti obavljaju pod političkim nadzorom predstavničkih tijela, na temelju mandata dobivenog od naroda.

3. Slobode i prava pojedinaca u odnosu prema državnim vlastima osigurava, pružanjem zaštite, nezavisno sudstvo, u primjerenom i zakonom propisanom postupku u kojem je osigurano poštivanje prava čovjeka.

U pravnom smislu, vladavina prava zahtijeva strogo pridržavanje Ustava i zakona od strane svih državnih tijela i pojedinih dužnosnika, kao i od samih građana. Ona, dakle, predstavlja skup normativnih zahtjeva što izražavaju ideju takve državne vlasti koja djeluje u interesu i za dobrobit svojih građana, u okviru ograničenja koja na prvom mjestu određuje Ustav.

Bit koncepcije vladavine prava je zabrana svake samovolje prilikom odlučivanja i postupanja svih državnih tijela, koja mogu intervenirati u odnose među ljudima jedino putem zakona, odnosno na temelju ovlasti dobivenih zakonom (Vrban, 2003). Državni su dužnosnici sluge, a ne gospodari naroda. Dužni smo ponašati se prema zakonu, a ne prema samovolji pojedinaca.

Ključno je pitanje kako osigurati nadzor nad poštivanjem ovih načela u svakodnevnom postupanju državnih tijela i ponašanju građana. Ta je zadaća, ukoliko se odnosi na građane, relativno jednostavna jer sustav sudbenih upravnih tijela, rješavanjem sporova ili primjenom kazni u slučaju zakonom zabranjenih ponašanja, može osiguravati poštivanje pravnog poretka i kada je potrebno prisilno provesti donesene odluke.

3. Zakonodavna vlast

Zakonodavna vlast je oblik državne vlasti kojoj je glavna i temeljna ovlast donošenje zakona. Zakonodavna vlast je ujedno najvažnija vlast u jednoj državi jer su zakoni i propisi ti koji propisuju način rada i ponašanja ostalih državnih tijela, ali i građana. Doneseni zakoni i propisi predstavljaju osnovu za rad sudbene i izvršne vlasti.

Temeljna razlika zakonodavne vlasti od izvršne i sudbene je u formalnim kriterijima, tj. u donošenju akata koji se zovu zakoni. Prema materijalnim kriterijima, doneseni zakoni su ti po kojima se određuju sadržaji društvenih odnosa i društveno prihvatljivo ponašanje.

Hrvatski sabor je predstavničko tijelo građana i nositelj zakonodavne vlasti u Republici Hrvatskoj. Ima najmanje 100, a najviše 160 zastupnika koji se, na temelju općeg i jednakoga biračkog prava, biraju neposredno tajnim glasovanjem. Zastupnici se u Hrvatski sabor biraju na vrijeme od četiri godine, nemaju obvezujući mandat i imaju imunitet nepovredivosti (Hrvatski sabor, <http://www.sabor.hr/Default.aspx?sec=431>, učitano 14. srpnja 2015).

3.1. Ustroj i funkcija Sabora

Ustrojstvo Hrvatskog sabora određeno je Pravilnikom. Prema Pravilniku, Sabor ima jednog predsjednika te dva do pet potpredsjednika koji zajedno čine Predstavništvo. Na poziv predsjednika Sabora, u redu Predsjedništva sudjeluje i tajnik Sabora.

Tajnika imenuje i razrješava dužnosti Sabor. On je zadužen za donošenje Pravilnika o unutarnjem redu, odgovoran je za obavljanje poslova stručne službe, osigurava financijska sredstva za rad Sabora i stručne službe, a obavlja i druge poslove propisane Poslovníkom za koje je odgovoran Saboru. Imenuje se na razdoblje od četiri godine (Hrvatski sabor, <http://www.sabor.hr/Default.aspx?sec=431>, učitano 14. srpnja 2015).

Poslovník i zastupnicima propisuje prava i dužnosti. Prema Poslovníku, zastupnici sudjeluju u radu plenarne sjednice, podnose prijedloge i postavljaju pitanja, upućuju pitanja predsjedniku i

članovima Vlade, sudjeluju u radu sjednica radnih tijela, a prihvaćaju i izbore koje im odlukama odredi Sabor. Zastupnici mogu osnivati klubove pod uvjetima koje propisuje Poslovnik. Predsjednici klubova zastupnika s Predsjedništvom raspravljaju o dnevnom redu predstojeće sjednice Sabora i drugim važnim pitanjima za rad Sabora (Hrvatski sabor, <http://www.sabor.hr/Default.aspx?sec=431>, učitano 14. srpnja 2015).

3.2. Nadležnost Sabora

Hrvatski sabor redovito zasjeda dva puta godišnje. Prvi puta između 15. siječnja i 15. srpnja te drugi puta između 15. rujna i 15. prosinca. Hrvatski sabor zasjeda izvanredno na zahtjev Predsjednika Republike, Vlade ili većine zastupnika.

Hrvatski sabor ima sljedeće ovlasti i obveze (Ustava Republike Hrvatske, članak 80, NN 05/14):

- odlučuje o donošenju i promjeni Ustava;
- donosi zakone;
- donosi državni proračun;
- odlučuje o ratu i miru;
- donosi akte kojima izražava politiku Hrvatskoga sabora;
- donosi Strategiju nacionalne sigurnosti i Strategiju obrane Republike Hrvatske;
- ostvaruje građanski nadzor nad oružanim snagama i službama sigurnosti Republike Hrvatske;
- odlučuje o promjeni granica Republike Hrvatske;
- raspisuje referendum;
- obavlja izbore, imenovanja i razrješenja, u skladu s Ustavom i zakonom;
- nadzire rad Vlade Republike Hrvatske i drugih nositelja javnih dužnosti odgovornih Hrvatskom saboru, u skladu s Ustavom i zakonom;
- daje amnestiju za kaznena djela;
- obavlja druge poslove utvrđene Ustavom.

Navedenim odredbama možemo vidjeti koliko zapravo Hrvatski sabor ima zahtjeva i težak posao, a to posebno dolazi do izražaja u vremenu krize i nesigurnosti poslovanja na tržištu. U tim situacijama Sabor uvijek mora biti svjestan posljedica svojih odluka, te ih mora donositi isključivo za dobrobit cijele države.

3.3. Biranje zastupnika

Biranje zastupnika Hrvatskog sabora definirano je Zakonom o izborima zastupnika u Hrvatski sabor. Ovim se Zakonom uređuje izbor zastupnika u Hrvatski sabor. Mandat zastupnika izabranih u Sabor traje 4 godine i može se produžiti samo u slučaju rata. Mandati nisu obvezujući i samim time nisu opozivi (Zakonom o izborima zastupnika u Hrvatski sabor NN 19/15).

Izbor vrše birači svojim slobodnim opredjeljenjem i tajnim glasovanjem. To je dužnost i pravo svakog birača koji smije glasovati samo jednom, a nitko ne može tražiti od birača da objavi svoje glasačko opredjeljenje. Također, nitko ne može biti pozvan na odgovornost zbog glasovanja ili zbog toga što nije glasovao.

Zastupnike u Sabor biraju, na temelju općeg i jednakoga biračkog prava, svi hrvatski državljani s navršениh 18 godina života, osim onih koji su pravomoćnom sudskom odlukom lišeni poslovne sposobnosti (u daljnjem tekstu: birači). Za zastupnika može biti biran hrvatski državljanin s navršениh 18 godina života. Predsjednik Republike Hrvatske raspisuje izbore za zastupnike i saziva Sabor na prvo zasjedanje (Zakonom o izborima zastupnika u Hrvatski sabor NN 19/15).

Zastupniku prestaje mandat prije isteka vremena na koje je izabran (Zakonom o izborima zastupnika u Hrvatski sabor NN 19/15):

1. ukoliko podnese ostavku;
2. ukoliko mu je pravomoćnom sudbenom odlukom oduzeta poslovna sposobnost;
3. ukoliko je pravomoćnom sudbenom presudom osuđen na bezuvjetnu kaznu zatvora u trajanju duljem od 6 mjeseci;
4. smrću.

3.4. Pučki pravobranitelj

Pučki pravobranitelj uspostavljen je Ustavom Republike Hrvatske, kao zasebna institucija izvansudbene zaštite sloboda i prava čovjeka i građanina, zajamčenih Ustavom i međunarodnim ugovorima koji su na snazi u Republici Hrvatskoj. On djeluje na temelju pritužbi, koje mu ima pravo uputiti svaki građanin, ili na vlastiti poticaj. Posebnost je njegove funkcije u tome što njegove intervencije nemaju obvezatni karakter, već samo značaj upozorenja, prijedloga i savjeta. On dakle djeluje svojim moralnim autoritetom, a ne putem obvezatnih pravnih akata.

Pučki pravobranitelj je opunomoćenik Hrvatskoga sabora za promicanje i zaštitu ljudskih prava i sloboda utvrđenih Ustavom, zakonima i međunarodnim pravnim aktima o ljudskim pravima i slobodama koje je prihvatila Republika Hrvatska. Pučki pravobranitelj promiče i štiti ljudska prava i slobode te vladavinu prava razmatrajući pritužbe o postojanju nezakonitosti i nepravilnosti u radu državnih tijela, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i pravnih osoba s javnim ovlastima, a u skladu s posebnim zakonima razmatra i pritužbe koje se odnose na rad pravnih i fizičkih osoba (Zakon o pučkom pravobranitelju, NN 76/12).

Institucija pučkog pravobranitelja nalazi svoje korijene u klasičnoj skandinavskoj instituciji *ombudsmana*, parlamentarnog povjerenika za zaštitu prava građana pred državnom upravom i drugim vlastima koji je prvi put ustavno uspostavljen švedskim Ustavom iz 1809. godine. Nakon II. svjetskog rata, a posebice tijekom 60-ih godina ta se institucija proširila, prvenstveno u demokratskim europskim državama, a zatim i širom svijeta (Crnić, 2002).

Prema Zakonu o pučkom pravobranitelju iz 1992. godine, on razmatra pojedine slučajeve ugroženosti ljudskih prava, koja čine ili kojima prijete tijela državne uprave, druga tijela koja obavljaju javne ovlasti, ili pak službenici takvih tijela, kao i druga pitanja koja se odnose na nepravilan rad takvih tijela. Svatko ima pravo podnositi pritužbe pučkom pravobranitelju, bez potrebe da dokaže pravni interes.

Pučki pravobranitelj može predlagati donošenje i izmjenu zakona. Odgovoran je Zastupničkom domu Hrvatskog državnog sabora, koji ga i bira na rok od osam godina i kojem je

dužan podnositi redovita, a po potrebi i izvanredna izvješća. Zastupnički dom može razriješiti pučkog pravobranitelja i prije isteka njegova mandata.

Pučki pravobranitelj je dužan, ovisno o okolnostima slučaja, upozoravati recimo na nedopustivost ponašanja, predlagati da se ono što je po pravu, moralu i pravičnosti opravdano i poduzme, te predlagati sa stajališta javnog interesa i zaštite prava najprikladnije načine postupanja i djelovanja.

Načela postupanja pučkog pravobranitelja mogla bi se odrediti na sljedeći način (Zakon o pučkom pravobranitelju, NN 76/12):

1. neovisnost i samostalnost u djelovanju;
2. poštivanje ustavnosti i zakonitosti;
3. pravičnost i moralnost;
4. neformalnost postupanja;
5. mogućnost preventivnog djelovanja.

4. Izvršna vlast

Izvršnu vlast u nacionalnim državama u pravilu obavljaju predsjednik republike i vlada, u Republici Hrvatskoj predsjednika države možemo smatrati državnim poglavarem, ali moramo stalno imati na umu da to nije službeni naziv za predsjednika. Dok je državni poglavar u parlamentarnim sustavima, s iznimkom polupredsjedničkog sustava kao vrste parlamentarnog, uglavnom protokolarna funkcija, stvarni nositelj političke vlasti u državi je najčešće vlada.

„U parlamentarnim demokracijama je pozicija državnog poglavara i šefa izvršne vlasti uvijek odvojena i različita. Svaka parlamentarna demokracija pored državnog poglavara ima različitu osobu kao šefa izvršne vlasti, njezinog najvišeg političkog dužnosnika. Ova se osoba obično naziva prvi ministar, kancelar, premijer i sl. On vodi i nadgleda dužnosnike i tijela koja iniciraju i izvršavaju vladinu politiku. U predsjedničkim demokracijama ove su dvije funkcije – funkcija državnog poglavara i šefa izvršne vlasti – spojene u osobi predsjednika države (Đerđa, 2007).

4.1. Predsjednik Republike Hrvatske

Predsjednik Republike Hrvatske predstavlja i zastupa Republiku Hrvatsku u zemlji i inozemstvu. Predsjednik brine za redovito i usklađeno djelovanje te za stabilnost državne vlasti, a odgovara za obranu neovisnosti i teritorijalne cjelovitosti Republike Hrvatske.

Predsjednika Republike Hrvatske biraju hrvatski državljani s navršениh 18 godina, na neposrednim izborima tajnim glasovanjem na vrijeme od 5 godina. Ovi birači predstavljaju aktivno biračko tijelo RH, dok pasivno biračko tijelo obuhvaća sve one osobe starije od 18 godina koje mogu biti izabrane za predsjednika RH. Usporedbe radi, SAD imaju granicu da kandidat za predsjednika države mora imati najmanje 35 godina.

Kandidirati se mogu registrirane političke stranke, te birači pojedinačno ili skupno. Važno je samo da kandidat za predsjednika RH preda najmanje 10.000 potpisa birača koje je prikupio. Kandidature se moraju predati Državnom izbornom povjerenstvu najkasnije od 12 dana nakon

raspisivanja izbora. Nakon toga izborna povjerenstvo u roku od 48 sati nakon isteka roka za predaju kandidatura objavljuje listu kandidata za predsjednika Republike Hrvatske (Bačić, 2012).

Bira se na temelju općeg i jednakoga biračkog prava na neposrednim izborima tajnim glasovanjem na vrijeme od pet godina. Nitko ne može biti biran više od dva puta za predsjednika Republike. Predsjednik se bira većinom svih birača koji su glasovali. Ukoliko niti jedan od kandidata ne dobije takvu većinu, izbor se ponavlja nakon dva tjedna. Na ponovljenom izboru pravo da budu birani imaju dva kandidata koja su u prvom glasovanju dobili najviše glasova. Ako netko od tih kandidata odustane, pravo da bude ponovno biran stječe kandidat koji je sljedeći po broju dobivenih glasova. Izbor predsjednika obavlja se najmanje 30, a najviše 60 dana prije isteka mandata tekućeg predsjednika (Bačić, 2012).

Prije preuzimanja dužnosti, Predsjednik pred predsjednikom Ustavnog suda Republike Hrvatske polaže svečanu prisegu kojom se obvezuje na vjernost Ustavu. Izbor predsjednika Republike, prisega i njeno polaganje uređuje se zakonom.

U slučaju duže spriječenosti uslijed bolesti ili nesposobnosti, a posebno ako predsjednik nije u stanju odlučiti o povjeravanju dužnosti privremenom zamjeniku, predsjednik Hrvatskoga sabora preuzima dužnost privremenog predsjednika države. O odgovornosti predsjednika odlučuje Ustavni sud Republike Hrvatske dvotrećinskom većinom svih sudaca. Predsjednik države za vrijeme obnašanja dužnosti ima politički imunitet.

Dužnosti i obveze predsjednika Republike Hrvatske (Šutić, 2011):

- raspisuje izbore za Hrvatski sabor i saziva ga na prvo zasjedanje;
- raspisuje referendum u skladu s Ustavom;
- povjerava mandat za sastavljanje Vlade osobi koja, na temelju raspodjele zastupničkih mjesta u Hrvatskom saboru i obavljenih konzultacija, uživa povjerenje većine svih zastupnika;
- daje pomilovanja;
- dodjeljuje odlikovanja i priznanja određena zakonom;
- obavlja druge dužnosti određene Ustavom;
- predsjednik je vrhovni zapovjednik oružanih snaga Republike Hrvatske.

Lenta predsjednika Republike Hrvatske je znak predsjedničke časti, sastoji se od tri boje: crvene, bijele i plave koje su položene kao i na zastavi Republike Hrvatske. Lenta je obrubljena zlatnim rubom. U sredini lente s prednje strane u bijelom polju nalazi se grb Republike Hrvatske obrubljen zlatnim rubom koji je s lijeve strane ukrašen izvezenim zlatnim grančicama hrasta, a s desne strane zlatnim grančicama masline.

Lenta se nosi položena preko desnog ramena dijagonalno poprsjem do struka gdje se kopčom spaja s drugim krajem lente. Kopča je kvadratičastog oblika obrubljena zlatnim pletrom. Na sredini polja kopče je znak isti kao i znak na zastavi predsjednika Republike Hrvatske, ali bez natpisa na vrpici.

Izbor za predsjednika Republike Hrvatske u pravilu se održava svakih pet godine, jer upravo toliko traje jedan mandat predsjednika Hrvatske. Do danas je održano šest predsjedničkih izbora od stjecanja neovisnosti (Državno izborno povjerenstvo, <http://www.izbori.hr/ws/index.html>, učitano 7. svibnja 2015.):

1. 1992. godine – Franjo Tuđman je pobijedio u prvom krugu na prvim predsjedničkim izborima od neovisnosti sa 56,73% glasova, iza njega ostao je Dražen Budiša.
2. 1997. godine – Franjo Tuđman je pobijedio po drugi puta za redom pobijedio u prvo krugu sa 61,41% glasova, iza njega ostao je Zdravko Tomac.
3. 2000. godine – održali su se ranije zbog smrti tadašnjeg predsjednika, pomalo iznenađujuće je pobijedio Stjepan Mesić, pobijedio je u drugom krugu Dražena Budišu.
4. 2005. godine – Stjepan Mesić u drugom krugu pobjeđuje Jadranku Kosor, te si tako osigurava drugi mandat predsjednika Republike Hrvatske.
5. 2010. godine – na izborima je u drugom krugu pobijedio Ivo Josipović ispred Milana Bandića.
6. 2015. godine – na izborima je u drugom krugu pobijedila Kolinda Grabar Kitarović ispred Ive Josipovića te tako postaje prva predsjednica u povijesti Republike Hrvatske.

Predsjednik RH je državni poglavar Republike Hrvatske, a ovlasti i dužnosti su mu ograničeni Ustavom Republike Hrvatske. Predsjednik zastupa i predstavlja Hrvatsku u zemlji i inozemstvu, brine se za redovito i usklađeno djelovanje, te za stabilnost države (Šutić, 2011). Kao vrhovni zapovjednik oružanih snaga odgovoran je za obranu neovisnosti i teritorijalne cjelovitosti Republike Hrvatske.

4.2. Vlada Republike Hrvatske

Vladu Republike Hrvatske čine predsjednik, jedan ili više podpredsjednika i ministri. Vlada Republike Hrvatske obavlja izvršnu vlast u skladu s Ustavom i zakonom. Bez odobrenja Vlade predsjednik i članovi Vlade ne mogu obavljati nijednu drugu javnu ili profesionalnu dužnost.

Članove Vlade predlaže osoba kojoj je Predsjednik Republike povjerio mandat za sastav Vlade. Predsjednik i članovi Vlade polažu svečanu prisegu pred Hrvatskim saborom. Vlada Republike Hrvatske ima sljedeće obaveze i dužnosti (Hrvatski sabor, <http://www.sabor.hr/Default.aspx?sec=431>, učitano 14. srpnja 2015):

- predlaže zakone i druge akte Hrvatskom saboru;
- predlaže državni proračun i završni račun;
- provodi zakone i druge odluke Hrvatskoga sabora;
- donosi uredbe za izvršenje zakona;
- vodi vanjsku i unutarnju politiku;
- usmjerava i nadzire rad državne uprave;
- brine o gospodarskom razvitku zemlje;
- usmjerava djelovanje i razvitak javnih službi;
- obavlja druge poslove određene Ustavom i zakonom;
- Vlada je odgovorna Hrvatskom saboru.

4.3. Državna uprava

Prema Ustavu RH ustrojstvo državne uprave uređuje se zakonom. Osim ove odredbe, kada je riječ o državnoj upravi, Ustav još samo propisuje da se službenici u državnoj upravi imenuju na temelju natječaja. Temeljem Ustava Zakon o sustavu državne uprave i Zakon o ustrojstvu i djelokrugu ministarstava i državnih upravnih organizacija uređuju osnovna pitanja položaja, djelokruga, ustrojstva i međusobnih odnosa tijela državne uprave.

Poslovi državne uprave su neposredna provedba zakona, donošenje propisa za njihovu provedbu, obavljanje upravnog nadzora te drugi upravni i stručni poslovi. Za obavljanje tih poslova ustrojavaju se državna ministarstva, ministarstva, državne upravne organizacije i upravne organizacije u sastavu ministarstava. Osim toga, tijela državne uprave su i županijski uredi i gradski uredi (Pusić, 2007).

Vlada usklađuje i nadzire obavljanje poslova državne uprave. Sredstva za rad tijela državne uprave osiguravaju se u državnom proračunu. Državna ministarstva se ustrojavaju za obavljanje poslova državne uprave u upravnim područjima u kojima poslove državne uprave obavljaju isključivo ministarstva. Republika Hrvatska danas u svom sastavu ima dvadeset državnih ministarstava. Ministarstva se ustrojavaju za obavljanje poslova državne uprave u jednom ili više upravnih područja, a postoji veći broj ministarstava i taj se broj često mijenja.

Državno ministarstvo predstavlja i njime uprava državni ministar. On ima sljedeće temeljne zadaće (Pusić, 2007):

- provoditi utvrđenu politiku Vlade RH;
- donositi propise za primjenu zakona;
- brinuti o zakonitoj i pravodobnoj primjeni zakona i drugih propisa;
- voditi računa o zajedničkim interesima;
- osigurati suradnju ministarstva s državnim tijelima, jedinicama lokalne samouprave i pravnim osobama koje imaju javne ovlasti.

4.4. Tijela lokalne uprave i samouprave

Za obavljanje poslova državne uprave na području županije koja je istovremeno jedinica državne uprave i jedinica lokalne samouprave, ustrojavaju se županijski, tj. gradski uredi. Županijski ili gradski uredi ustrojavaju se uredbom Vlade za određeno upravno područje na prijedlog odgovarajućeg ministarstva.

Općina i grad imaju u osnovi isti položaj kao jedinice lokalne samouprave pa i načelno jednak djelokrug. Samoupravni djelokrug općine i grada obuhvaća ostvarivanje svih unaprijed navedenih ovlasti kroz koje se izražava ustavno pravo na lokalnu samoupravu. Važno je napomenuti da općina i grad imaju vlastite prihode, među kojima i općinske i gradske poreze. Građani u općini i gradu biraju neposredno općinsko i gradsko vijeće, koje je njihovo predstavničko tijelo.

Lokalna samouprava sačinjena je od općina i gradova, a područna (regionalna) samouprava od županija. Republika Hrvatska je administrativno podijeljena na 127 gradova, 428 općina i 20 županija i Grad Zagreb (Šutić, 2011).

Godine 2005., izmjenom Zakona o lokalnoj područnoj (regionalnoj) samoupravi, uvedena je posebna vrsta jedinica lokalne samouprave „veliki grad“. Veliki gradovi su jedinice lokalne samouprave koje su ujedno gospodarska, financijska, kulturna, zdravstvena, prometna i znanstvena središta razvitka šireg okruženja, te imaju više od 35.000 stanovnika (Šutić, 2011).

Ideja samouprave u širem smislu podudarana je pojmu demokracije, a izražava se u zahtjevu da stanovnici mogu sami odlučivati o pitanjima koja ih se neposredno tiču. Iz samouprave se ipak redovito odvajaju poslovi koji su od zajedničkog ili općeg državnog interesa te se ona svodi na pitanja od lokalnog interesa. Samoupravi je bliska i ideja autonomije, ali se od nje i razlikuje s obzirom na to da se u kontinentalnoj europskoj tradiciji samouprava ograničava na izvršnu vlast, a ne na donošenje općih akata i Zakona. Zbog toga je samouprava oblik političke decentralizacije izvršne vlasti u kojoj se ona podvrgava demokratskoj kontroli građana nekog područja. Nasuprot tome, politička autonomija ide dalje i označuje, osim uprave, i decentralizaciju sudstva i legislativne te je bliska federalnom načelu (Pusić, 2007.).

Lokalna samouprava obilježje je prije svega gradskih naselja koja se tako konstituiraju u samoupravne gradove ili gradske općine. One posjeduju svoje organe kao što su gradska skupština ili vijeće, te izvršna i administrativna tijela, kao i svoj proračun i samostalne izvore prihoda. Osim gradova, samouprava se zasniva i u manjim naseljima i na seoskim područjima. Često se ova dva tipa samouprave razlikuju, pri čemu organi većih gradova imaju šire nadležnosti, donose i svoje opće normativne akte (statuti) i samostaliji su u donošenju odluka.

Gradska uprava važan je dio europske tradicije, razvijene posebno u Italiji, Njemačkoj i Engleskoj, koja se zadržala i do danas kao jedan od temelja državnog ustrojstva. Mnogi gradovi u Europi i u nas posjeduju svoje statute već od ranog srednjeg vijeka kojima su samostalno uređivali sva pravna pitanja i organizaciju lokalne vlasti (Vrban, 2003). Ti su se gradovi obično razvijali iz trgovišta ili iz crkvenih središta, zadobivajući kraljevom odlukom privilegij samouprave, tj. slobodnih kraljevskih gradova. Gradska se samouprava naziva i municipalnom i komunalnom, dok pojam lokalne samouprave u širem smislu obuhvaća i veća područja koja nose različite nazive (kotarevi, okruzi, županije, itd.) (Smerdel, 2013).

Tijela jedinica lokalne uprave i jedinica područne samouprave su (Smerdel, 2013):

- a) Predstavnička tijela;
- b) Općinsko vijeće;
- c) Gradsko vijeće;
- d) Županijska skupština.

Ova tijela imaju zadatak da donose akte u okviru djelokruga jedinice lokalne, odnosno regionalne samouprave. Mandat članova traje četiri godine.

Predstavničko tijelo donosi statut, donosi odluke i akte kojima uređuje pitanja iz samoupravnog djelokruga jedinice lokalne uprave i samouprave, bira i razrješava načelnika, gradonačelnika, odnosno župana i njihove zamjenike te članove poglavarstva, osniva i bira članove radnih tijela Vijeća, odnosno Skupštine, uređuje ustrojstvo i djelokrug upravnih tijela, osniva javne ustanove i dr.

Izvršna tijela su općinski načelnik i općinsko poglavarstvo, a u gradu gradonačelnik i gradsko poglavarstvo te u županiji županijsko poglavarstvo. Poglavarstvo grada ima sljedeće obaveze i zadatke (Smerdel, 2013):

- priprema prijedloge općih akata;
- izvršavanje ili osiguravanje izvršavanja općih akata predstavničkog tijela;
- usmjeravanje djelovanje upravnih tijela jedinica lokalne uprave te nadzor njihovog rada;
- upravljanje i raspolaganje nekretninama i pokretninama u vlasništvu jedinice lokalne, odnosno područne samouprave, kao i njezinim prihodima i rashodima u skladu sa zakonom i statutom;
- obavljanje i drugih poslova utvrđenih statutom.

4.5. Grad Zagreb

Zagreb kao glavni grad Republike Hrvatske je gospodarsko, kulturno i političko središte države. Također, Zagreb ima i veliki turistički potencijal u pogledu dugačke i zanimljive povijesti, ima čitav niz parkova, kulturnih znamenitosti, sportskih događanja, glazbenih manifestacija koje privlače ljude iz cijele regije. Grad Zagreb je smješten na krajnjem jugu Srednje Europe, na prijelazu prema europskom Sredozemlju i udaljen je 170 km od Jadranskog mora. Zauzima krajnji jugozapadni dio Panonske nizine. Nalazi se na sjeveru Republike Hrvatske na obroncima gore Medvednice i na nizini uz rijeku Savu.

Grad Zagreb, kao glavni grad Republike Hrvatske, posebna je i jedinstvena, teritorijalna i upravna cjelina kojoj se ustrojstvo uređuje Zakonom o Gradu Zagrebu. Ovim se zakonom uređuje položaj, djelokrug i ustrojstvo Grada Zagreba, glavnog grada Republike Hrvatske (Zakon o Gradu Zagrebu, NN 36/09). Na sva pitanja koja nisu uređena ovim Zakonom, a odnose se na Grad Zagreb kao jedinicu lokalne samouprave koja ujedno ima položaj jedinice područne (regionalne) samouprave, primjenjuju se odredbe Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi.

Grad Zagreb ima položaj županije, a ima i svoj Statut. Statutom Grada Zagreba uređuje se njegov samoupravni djelokrug, njegova obilježja, javna priznanja, ustrojstvo, ovlasti i način rada

njegovih tijela, oblici neposrednog odlučivanja građana, suradnja s drugim jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave te druga pitanja od važnosti za ostvarivanje prava i obveza Grada Zagreba (Zakon o Gradu Zagrebu, NN 36/09).

5. Sudbena vlast

Sudbena vlast je samostalna i neovisna. Sudbenu vlast obavljaju sudovi, a svoj rad temelje na Ustavu i zakonu. Tumačenjem se može lako zaključiti kako sudovi moraju suditi i na temelju međunarodnih ugovora koji su, sukladno Ustavu RH, postali dio hrvatskog pravnog poretka i po pravnoj su snazi iznad zakona. Na slici 2 možemo vidjeti ustroj sudbene vlasti u Republici Hrvatskoj.

Slika 2 Ustroj sudbene vlasti u RH

Izvor: Vrhovni sud RH, <http://www.vsrh.hr/EasyWeb.asp?pcpid=30>, učitano 7. listopada 2015.

Vrhovni sud Republike Hrvatske, kao najviši sud, osigurava jedinstvenu primjenu zakona i ravnopravnost građana pred zakonom. Ustanovljavanje, djelokrug, sastav i ustrojstvo sudova i postupaka pred sudovima uređuje se zakonom. Također, ustrojstvo i djelokrug državnog odvjetništva određuje se zakonom.

Sudske su rasprave javne i presude se izriču javno, u ime Republike Hrvatske. U suđenju sudjeluju i suci porotnici, u skladu sa zakonom. Javnost se može isključiti iz cijele rasprave ili njezina dijela ukoliko se sudi malodobnicima, ukoliko se radi o zaštiti privatnog života stranaka, ukoliko je riječ o bračnim sporovima i postupcima vezano uz skrbništvo i usvajanje ili zbog čuvanja vojne, službene ili poslovne tajne.

Sudačka dužnost je stalna, što znači da se suci imenuju doživotno, a imenuje ih Državno sudbeno vijeće. Suci imaju imunitet kao i zastupnici u Saboru Republike Hrvatske, te ni oni niti suci porotnici ne mogu biti pozvani na odgovornost za mišljenje dano prilikom donošenja sudbene odluke. Sudac ne može biti premješten protivno njegovoj volji. Službe ili poslove što se smatraju nespojivim sa sudačkom dužnošću određuje zakon.

Sudac može biti razriješen dužnosti u sljedećim situacijama (Zakonu o sudovima, NN br. 28/13):

1. ako to sam zatraži;
2. ako izgubi sposobnost obavljati svoju dužnost;
3. ako bude osuđen za kazneno djelo koje ga čini nedostojnim obavljanja sudačke dužnosti,
4. ako u skladu sa zakonom, zbog počinjenog teškog disciplinskog djela, tako odluči Državno sudbeno vijeće.

Protiv takve odluke sudac ima pravo podnijeti zahtjev za zaštitu Županijskom domu Sabora, a teška disciplinska djela sudaca određena su Zakonom o Državnom sudbenom vijeću.

Suci moraju biti nezavisni, ali stručni i poštenu. Iz tih zahtjeva za vladavinom prava, proizlazi načelo nezavisnosti sudbene vlasti. Ono obuhvaća niz pitanja koja se tiču objektivnosti, nepristranosti, poštenog i visokostručnog sudbenog postupanja. Sažeto bi se njegov sadržaj mogao raščlaniti na sljedeći način (Zakonu o sudovima, NN br. 28/13):

1. Svaki je sudac slobodan odlučiti o predmetu sukladno svojoj ocjeni činjeničnog stanja i svojem razumijevanju prava, bez bilo kakvog neprimjerenog utjecaja, sugestija ili pritisaka, izravnih ili neizravnih, s bilo koje strane.
2. Sudbena je vlast nezavisna od izvršne i zakonodavne te obuhvaća djelokrug, izravno ili putem nadzora, nad svim pitanjima sudbene naravi.
3. Suci su u svojem radu podređeni jedino Ustavu i zakonu.

Mnogo je uzroka koji mogu ugroziti neovisnost osobe što u svojoj funkciji suca odlučuje o pravima i interesima drugih ljudi. Opasnost čini njezina zavisnost o odlukama izvršne, pa i same zakonodavne vlasti, glede njezinog postavljanja, napredovanja, opstanka u službi i nadzora nad njezinim radom, što joj priječi da se prilikom odlučivanja vodi bilo čime drugom osim slova

zakona. Ipak, određeni je stupanj i oblik nadzora nad sudstvom nužno potreban, jer smisao funkcije suca ugrožava jednako njegova moguća nestručnost, neznanje, nepoštivanje discipline ili podmitljivosti (Bačić, 2012).

Podvrgavanje Ustavu, i pravu općenito, samih nositelja državne vlasti, konkretno zakonodavni i izvršnih tijela, jedno je od najtežih i središnjih pitanja ustavnopravne teorije, na kojoj se gradi koncepcija diobe vlasti i uzajamne kontrole njezinih nositelja. Tome služi sustav ustavnopravnih institucija kontrole ustavnosti i zakonitosti i razrada tih ustavnih odredaba zakonima, sukladno načelima *ustavnosti* i *zakonitosti* (Smerdel, 1998).

Načelo ustavnosti izraz je nadređenosti Ustava svim drugim propisima kao i njihovim donositeljima. Načelo ustavnosti zahtjeva sljedeće (Smerdel, 1998):

1. da se zakoni donose u skladu s razdiobom ovlasti utvrđenom Ustavom;
2. da zakonodavac prilikom donošenja zakona strogo poštuje za to Ustavom predviđen postupak;
3. da zakoni i drugi propisi sadržajno budu u skladu s odredbama Ustava.

Načelo zakonitosti navodi da je zakon poslije ustava najvažniji pravni akt. To je istodobno najviši pravni akt koji se redovito i izravno primjenjuje. Ograničenja prava građana i nametanja tereta, zabrana ili obveza dozvoljeno je samo na temelju zakona. Svaki akt javne vlasti ima biti utemeljen na zakonu i vršiti se u skladu s odredbama zakona. Kazniti se može samo za djelo već utvrđeno zakonom kao zabranjeno. Zakonom se razrađuju odredbe ustava, a često i način korištenja ustavom zajamčenih sloboda i prava na temelju izričitog ovlaštenja zakonodavcu koje daje ustav.

5.1. Ustavni sud Republike Hrvatske

Već sam način uređenja položaja i ovlasti Ustavnog suda pokazuje njegov poseban položaj u sustavu ustroja državne vlasti Republike Hrvatske. Ustavom RH se daju temeljne odredbe o ustavnom položaju, sastavu, djelokrugu i odlučivanju ovog visokog tijela. Detaljnije odredbe su uvjeti za izbor sudaca i prestanak njegove dužnosti, uvjeti i rokovi za pokretanje postupka ocjene ustavnosti i zakonitosti, te postupak i pravno djelovanje sudskih odluka. Unutarnje ustrojstvo Ustavnog suda uređuje se Poslovníkom, kojeg donosi sam Ustavni sud.

Ustavni zakon o Ustavnom sudu donosi se po postupku predviđenom za izmjenu Ustava, tako da njegove odredbe imaju iznadzakonsku snagu, jednaku pravnoj snazi odredaba samo Ustava. Time se želi osigurati da niti sam Hrvatski državni sabor ne može izmjenama zakonodavstva utjecati na nezavisnost i objektivnost prosudbi ustavnih sudaca.

Djelokrug Ustavnog suda uređen je Ustavom RH, a obveze Ustavnog suda su sljedeće (Zakonu o sudovima, NN br. 28/13):

1. odlučuje o suglasnosti zakona s Ustavom, te može ukinuti zakon ili pojedine njegove odredbe ukoliko zaključi da su neustavne;
2. odlučuje o suglasnosti drugih propisa s Ustavom i zakonom, podzakonski propis Ustavni sud može ukinuti ili poništiti, a nekada ga je i dužan poništiti;
3. štiti ustavne slobode i prava čovjeka i građana u postupku povodom ustavne tužbe;
4. rješava sukobe djelokruga između tijela zakonodavne, izvršne i sudbene vlasti;
5. odlučuje o odgovornosti predsjednika RH za povredu Ustava;
6. nadzire ustavnost programa i djelovanja političkih stranaka i može zabraniti njihov rad;
7. nadzire ustavnost i zakonitost izbora i referendumata, te rješava izborne sporove koji nisu u djelokrugu sudova;
8. obavlja druge poslove određene Ustavom.

5.1.1. Odabir ustavnih sudaca

Ustavni sud RH čini dvanaest sudaca. Bira ih Zastupnički dom Hrvatskog državnog sabora na prijedlog Županijskog doma. Vrijeme na koje se suci biraju je osam godina, nakon čega mogu ponovno biti izabrani. Oni se biraju iz reda istaknutih pravnika, i to (Zakonu o sudovima, NN 28/13):

- sudaca;
- državnih odvjetnika;
- odvjetnika;
- sveučilišnih profesora pravnih znanosti.

Ustavni zakon određuje sve uvjete detaljnije, kao to da se za suca može izabrati osoba koja je hrvatski državljanin i diplomirani pravnik s najmanje 15 godina radnog iskustva u pravnoj struci. Ipak, uz to se zahtijeva i da se kandidati posebno istaknu u pravničkoj struci na sljedeće načine (Ustav Republike Hrvatske, NN 05/14):

- svojim znanstvenim radovima;
- svojim stručnim radovima;
- svojim javnim djelovanjem.

Vidljivo je nastojanje zakonodavca da osigura takav sustav Ustavnog suda kojeg će se autoritet temeljiti na prvom mjestu na visokim stručnim osobinama, te položaju i ugledu postignutom stručnom i znanstvenom radu. Također, važno je da se kandidat ističe u stručnom javnom djelovanju.

Kako bi se osigurala politička nepristranost i nezavisnost sudaca, Ustavni zakon određuje da sudac ne smije biti učlanjen u niti jednu političku stranku. Sudac se u svojem djelovanju mora pridržavati Ustava i zakona te biti nezavisan od svih ostalih političkih obzira ili financijskih napasti. Vezano uz to, suci Ustavnog suda ne mogu obavljati nikakvu drugu javnu ni profesionalnu dužnost, kako vezanjem uz neku tvrtku ili ustavnu ne bi ugrozili nezavisnost svojeg položaja.

5.1.2. Imunitet ustavnih sudaca

Imunitet je oblik pravne zaštite dužnosnika od kaznene odgovornosti za određena djela, odnosno od uhićenja ili pokretanja kaznenog postupka bez odobrenja tijela kojeg je dotični dužnosnik član. Svrha propisivanja imuniteta je da se dužnosniku omogući obavljanje njegove dužnosti bez neopravdanih ometanja od strane izvršne vlasti.

Protiv kaznenog progona ustavnog suca štiti kaznenopravni imunitet, jednako kao i kod saborskih zastupnika. Da su oblika takvog imuniteta (Zakonu o sudovima, NN 28/13):

1. imunitet neodgovornosti;
2. imunitet nepovredivosti.

Imunitet neodgovornosti odnosi se na suca koji ni u kojem slučaju ne može biti pozvan na odgovornost za izraženo mišljenje ili glasovanje u Ustavnom sudu. Radi se o materijalnopravnom imunitetu, koji ima omogućiti sucu obavljanje njegove funkcije, te ga štiti apsolutno i bez vremenskog ograničenja.

Imunitet nepovredivosti štiti kako sudac ne bi bio uhićen niti se protiv njega može pokrenuti kazneni postupak bez odobrenja Ustavnog suda. Imunitet nepovredivosti nužno mora uključivati i iznimku. Kada je sudac izravno zatečen u činjenju kažnjivog djela teže naravi, može ga se uhititi, ali uz obvezu da se o uhićenju odmah obavijesti Ustavni sud. Težina kaznenog djela određuje mjeru i težinu koja ga zakonom opterećuje. Kada je pokrenut kazneni postupak, Ustavni sud može odlučiti da okrivljenog suca udalji s dužnosti dok takav postupak traje.

5.2. Vrhovni sud

Već smo ranije u radu spominjali kako se vlast u RH temeljena na zakonodavnoj, izvršnoj i sudbenoj vlasti. Sudbena vlast su sudovi koji na temelju Ustava i zakona donose sudske presude u domaćim, ali i međunarodnim sudovima na području države. U Republici Hrvatskoj sudbenu vlast obavljaju prekršajni sudovi, općinski sudovi, županijski sudovi, trgovački sudovi, upravni sudovi, Visoki prekršajni sud RH, Visoki trgovački sud RH, Visoki upravni sud RH i Vrhovni sud RH.

Nadležnost svih sudova definirano je Zakonom o područjima i sjedištima sudova iz 2011. godine, te Zakonom o područjima i sjedištima prekršajnih sudova iz 2009. godine.

Ovom podjelom možemo vidjeti da je Vrhovni sud Republike Hrvatske najviši sud, te da on osigurava jedinstvenu primjenu zakon i ravnopravnost svih u njegovoj primjeni. Visoki trgovački sud RH, Visoki upravni sud RH, Visoki prekršajni sud i županijski sudovi su sudovi drugoga reda koji obavljaju i poslove istrage, te suđenje u nekim kaznenim predmetima prvog stupnja. Na području RH djeluje 158 sudova, od toga je 15 županijskih sudova, a ukupno u poslovima suda radi 1.924 suca (Vrhovni sud RH, <http://www.vsrh.hr/EasyWeb.asp?pcpid=30>, učitano 15. svibnja 2015.).

Osim što osigurava jedinstvenu primjenu prava i ravnopravnost svih u njegovoj primjeni, Vrhovni sud Republike Hrvatske razmatra i aktualna pitanja sudske prakse, odlučuje o redovnim pravnim lijekovima kad je to zakonom određeno, odlučuje o izvanrednim pravnim lijekovima kad je to propisano posebnim zakonom, rješava sukob nadležnosti između sudova na području Republike Hrvatske kad je to propisano zakonom te analizira potrebe za stručnim usavršavanjem sudaca, sudskih savjetnika i sudačkih vježbenika te obavlja i druge poslove određene zakonom. Vrhovni sud Republike Hrvatske ima Kazneni i Građanski odjel i u njemu radi 42 suca, uključivo i predsjednika.

5.3. Županijski sud

Županijski sud je oblik redovnih sudova u Republici Hrvatskoj, a ustrojava se na području jedne ili više županije, ovisno o potrebama stanovništva. Zadaci županijskog suda su (Zakonu o sudovima, NN 28/13):

- provođenje istražnog i javnobilježničkog disciplinskog postupka;
- odlučivanje o žalbama protiv odluka u disciplinskim postupcima zbog grešaka javnih bilježnika;
- provođenje izvršenja inozemne kaznene odluke, kao i suradnje s međunarodnim sudovima.

Županijski sudovi su drugostupanjski sudovi. Radu županijskog suda je nadležan vrhovni sud, a županijski sud prati i kontrolira rad općinskih sudova. Također, županijski sud vodi računa o zaštiti od nezakonitih radnji i odluka donesenih od strane službenih osoba tijela državne i javne vlasti, tj. nezakonitih radnji i odluka odgovornih osoba u trgovačkim društvima u prvom stupnju.

Županijski sudovi u RH su utemeljeni 1994. godina i od tada do 2010. godine djeluje 21 županijski sud (Bačić, 2012.). Tako toga se broj smanjuje na 15 županijskih sudova koji djeluju i danas.

5.4. Općinski sud

Općinski sudovi su redovni sudovi u RH koji su uspostavljeni na području jedne ili više općina, ovisno o potrebama stanovništva. Također, mogu biti uspostavljeni na području jednog ili više gradova. Zakonom se može propisati da u određenoj vrsti predmeta iz nadležnosti dvaju ili više općinskih sudova s područja istog županijskog suda rješava jedan od tih općinskih sudova.

U nadležnosti županijskih sudova su svi predmeti koji nisu stavljeni u djelokrug nekog drugog suca ili javnog bilježnika, a najčešće se općinski sudovi bave sljedećim problemima (Zakonu o sudovima, NN 28/13):

- izvanparnični i ovršnim problemima;
- ostavinskim predmetima;
- zemljišnoknjižnim problemima;
- priznanjima i ovrsi stranih sudova;
- međunarodnom pravnom pomoći.

5.5. Državno odvjetništvo Republike Hrvatske

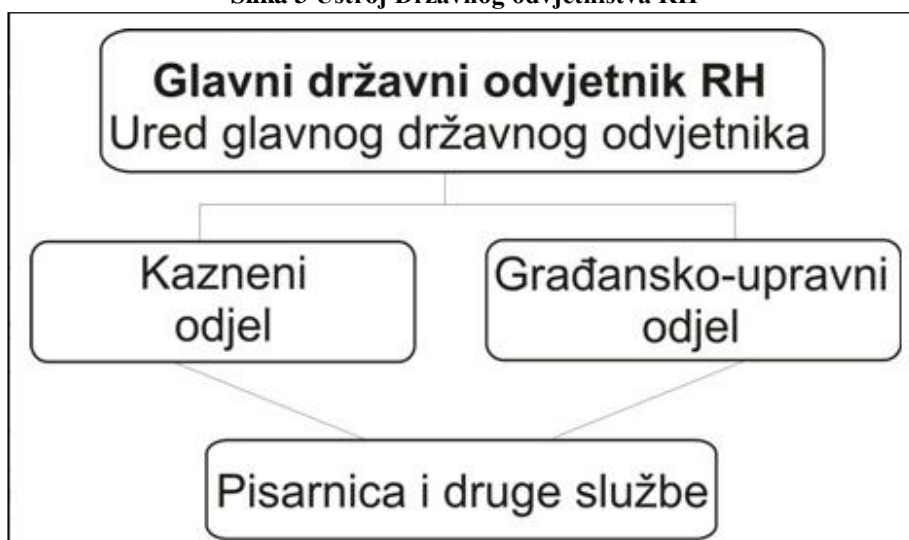
Državno odvjetništvo je, sukladno Ustavu Republike Hrvatske, samostalno i neovisno pravosudno tijelo ovlašteno i dužno postupati protiv počinitelja kaznenih djela i drugih kažnjivih djela, poduzimati pravne radnje radi zaštite imovine Republike Hrvatske te podnositi pravna sredstva za zaštitu Ustava i prava.

Državno odvjetništvo Republike Hrvatske ima zadaću i cilj da nadzire i prati rad nižih državnih odvjetništava, Državno odvjetništvo Republike Hrvatske zastupa Republiku Hrvatsku, poduzima pravne radnje iz svoje nadležnosti radi zaštite Ustava i zakonitosti pred Ustavnim sudom Republike Hrvatske, poduzima radnje iz svoje nadležnosti pred Vrhovnim sudom Republike Hrvatske, Upravnim sudom Republike Hrvatske, Visokim trgovačkim sudom Republike Hrvatske, Visokim prekršajnim sudom Republike Hrvatske, međunarodnim te stranim sudskim i drugim tijelima (Šutić, 2011.).

Na čelu Državnog odvjetništva nalazi se glavni državni odvjetnik koji je odgovoran za rad cjelokupnog državnog odvjetništva. On upravlja državnim odvjetništvom i zastupa državno odvjetništvo. Također, obavlja poslove nadležnosti Državnog odvjetništva Republike Hrvatske i upravlja Državnim odvjetništvom Republike Hrvatske.

Na slici 3 možemo vidjeti ustroj Državnog odvjetništva koje se sastoji od dva osnovna dijela. Jedan dio je orijentiran na kazneni dio, a drugi na građansko-upravni dio prava. Poslovne državno-odvjetničke uprave obavlja Ured Glavnog Državnog odvjetnika dok poslove iz nadležnosti državnog odvjetništva obavljaju pojedini odjeli.

Slika 3 Ustroj Državnog odvjetništva RH

Izvor: Državno odvjetništvo, <http://www.dorh.hr/Default.aspx?sec=632>, učitano 23. lipnja 2015.

Na slici 3 možemo vidjeti ustroj Državnog odvjetništva u Republici Hrvatskoj. Na čelu Državnog odvjetništva nalazi se glavni državni odvjetnik Republike Hrvatske, a on radi u Uredu glavnog državnog odvjetništva. Glavnom državnom odvjetniku izravno odgovara kazneni odjel te građansko-pravni odjel. Za uspješno i svakodnevno funkcioniranje Ureda brine se pisarnica i druge pomoćne službe u nadležnosti glavnog državnog odvjetnika.

6. Zaključak

U Republici Hrvatskoj, kao i u svim demokratskim državama svijeta, imamo diobu vlasti. Kod nas je prisutna trodioba vlasti koja razlikuje zakonodavnu, izvršnu i sudbenu vlast. Zakonodavna vlast je sačinjena od predstavničkih tijela građana (Sabor RH), izvršna se odnosi na Vladu RH i čelnike lokalnih i regionalnih samouprava, te sudbena vlast koju čine sudovi i Državno odvjetništvo.

Smatram da je trodioba vlasti u teoriji dobro zamišljena, ali da se u Republici Hrvatskoj ne provodi u dovoljnoj mjeri. Dojma sam da se naša vlast mora prilagoditi promjenama u društvu nastalima gospodarskom situacijom i stanju na tržištu. Veliki problem je nepotizam i vlastiti interesi koji se često stavljaju ispred interesa cijelog društva.

Cilj trodiobe vlasti je osigurati slobodu, jednakost, ravnopravnost svim stanovnicima Republike Hrvatske, bez obzira na spol, vjersku i nacionalnu pripadnost. U trodiobi vlasti je iznimno bitno da svatko maksimalno kvalitetno i korektno odraduje poslove iz svoga područja, te da to obavlja u razumnom roku. U tom slučaju možemo reći da institucije obavljaju svoje poslove, a da pravna država funkcionira.

Ovakav sustav funkcionira na način da predstavnička tijela utvrđuju pravni okvir, a zatim unutar tog pravnog okvira izvršna vlast donosi operativne odluke za pojedina područja života i rada građana. Sudbena vlast ima zadatak brinuti se da se sve odvija unutar granica koje je propisala zakonodavna vlast.

Ukoliko se prekrši neki od zakona ili utvrđenih pravila, na scenu stupaju sudovi koji su jedini mjerodavni i sposobni donijeti odluku o tome je li uistinu došlo do odstupanja od zakona, a nakon toga i sankcioniraju počinitelje.

Andrija Hodak

Literatura

Knjige:

1. Grupa autora: Hrvatska od osamostaljenja, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb, 2012.
2. Grupa autora: Ustav Republike Hrvatske, Novi informator, Zagreb, 2010.
3. Pusić, E.: Država i državna uprava, Suvremena javna uprava, Zagreb, 2007.
4. Smerdel, B.: Ustavni ustroj Republike Hrvatske, Birotehnika, Zagreb, 1998.
5. Smerdel, B.: Ustavno uređenje europske Hrvatske, Narodne novine, Zagreb, 2013.
6. Šutić, B.: Državno i političko uređenje RH, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2011.
7. Vrban, D.: Država i pravo, Golden Marketing, Zagreb, 2003.

Internet izvori:

1. Hrvatski sabor, <http://www.sabor.hr/Default.aspx?sec=431>, učitano 14. srpnja 2015
2. Državno izborno povjerenstvo, <http://www.izbori.hr/ws/index.html>, učitano 7. svibnja 2015.
3. Vrhovni sud RH, <http://www.vsrh.hr/EasyWeb.asp?pcpid=30>, učitano 15. svibnja 2015
4. Državno odvjetništvo, <http://www.dorh.hr/Default.aspx?sec=632>, učitano 23. lipnja 2015.

Članci:

1. Bačić, A.: Predsjednički izbori, učinci selekcije i promicanje kulture ustavnodemokratske republike, Politička misao, Vol. 42, No. 1, siječanj 2006.
2. Bačić, A.: Ustav Republike Hrvatske i najviše vrednote ustavnog poretka, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, Vol. 49, No. 1, ožujak 2012.
3. Crnić, J.: Ustavni sud Republike Hrvatske: iskustva i perspektive, Politička misao, Vol. 38, No. 4, travanj 2002.
4. Đerđa, D.: Institucionalni ustroj izvršne i upravne vlasti u Europskoj uniji, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Vol. 28., No. 2, prosinac 2007.
5. Lalović, D.: Politički pluralizam i ustavnopravni status političkih stranaka, Politička misao, Vol. 38, No. 4, travanj 2002.

Zakoni:

1. Ustav Republike Hrvatske (NN 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14)

2. Zakonom o izborima zastupnika u Hrvatski sabor (NN NN 116/99, 109/00, 53/03, 69/03, 167/03, 44/06, 19/07, 20/09, 145/10, 24/11, 93/11, 120/11, 19/15)
3. Zakon o Gradu Zagrebu (NN 62/01, 125/08, 36/09)
4. Zakon o pučkom pravobranitelju (NN 76/12)
5. Zakonu o sudovima (NN br. 28/13)

Popis slika

Slika 1 Trodioba vlasti u RH.....	6
Slika 2 Struktura sudbene vlasti u RH	27
Slika 3 Ustroj Državnog odvjetništva RH.....	30